

GRIEGAKADEMIET FAGNOTAT NATURMANGFOLD

Oppdragsnavn **Griegakademiet, Møllendal - Detaljregulering**
Prosjekt nr. **1350043269**
Mottaker **Statsbygg**
Dokument type **Fagnotat**
Versjon **01**
Dato **01.07.2022**
Utført av **Eirik Hissingby Trandem**
Kontrollert av **Christine Reenskaug**
Godkjent av **Kristian Ramstad Johansen**
Beskrivelse **Fagrapport for naturmangfold, inkl. vurdering mot prinsippene i naturmangfoldloven §§ 8-12**

INNHALDSFORTEGNELSE

1.	Innledning	2
2.	Metode	3
2.1	Definisjon av planområde og influensområde	3
2.2	Datainnsamling og -grunnlag	4
2.3	Beskrivelse av naturmangfoldet	5
2.4	Vurdering iht. naturmangfoldlovens §§ 8 – 12	5
2.5	Forbehold	6
3.	Dagens situasjon	6
3.1	Overordnet preg	6
3.2	Lokalklima og økosystemtjenester	6
3.3	Geologiske forekomster	6
3.4	Vannforekomster	6
3.5	Naturtyper	6
3.6	Fremmede skadelige arter	6
3.7	Arter av nasjonal forvaltningsinteresse	7
4.	Tiltakets virkninger og avbøtende tiltak	9
4.1	Korrekt behandling av fremmede skadelige arter	9
4.2	Hensyn til fugleliv	9
4.3	Bevare stor lønn	9
4.4	Avrenning	9
5.	Vurdering av naturmangfoldlovens §§ 8-12	9
5.1	Kunnskapsgrunnlaget (§ 8)	9
5.2	Føre-var-prinsippet (§ 9)	10
5.3	Økosystemtilnærming og samlet belastning (§ 10)	10
5.4	Kostnadene ved miljøforringelse skal bæres av tiltakshaver (§ 11)	10
5.5	Miljøforsvarlige teknikker og driftsmetoder (§ 12)	10
6.	Referanser	11

1. Innledning

Statsbygg skal etablere nybygg for Griegakademiet i Møllendalsveien 69 (gnr. 163, bnr. 23) i Møllendal Øst. Griegakademiet skal samlokaliseres med Fakultet for kunst, musikk og design (KMD) som ligger rett sør i Møllendalsveien 61 (gnr. 163, bnr. 14), se Figur 1 og Figur 2. Sammen skal Griegakademiet og KMD være en ledende arena for musikkutdanning, forskning og kunstnerisk utviklingsarbeid [1].

Notatet omfatter en beskrivelse av naturmangfoldet i plan- og influensområdet basert på tilgjengelig informasjon fra databaser og kartinnsyn, samt en vurdering av planarbeidet opp mot prinsippene i naturmangfoldloven §§ 8-12 [2].

Figur 1: Flyfoto fra 2020 av tomten hvor Griegakademiet skal bygges (rødstiplet linje) [3] [4]

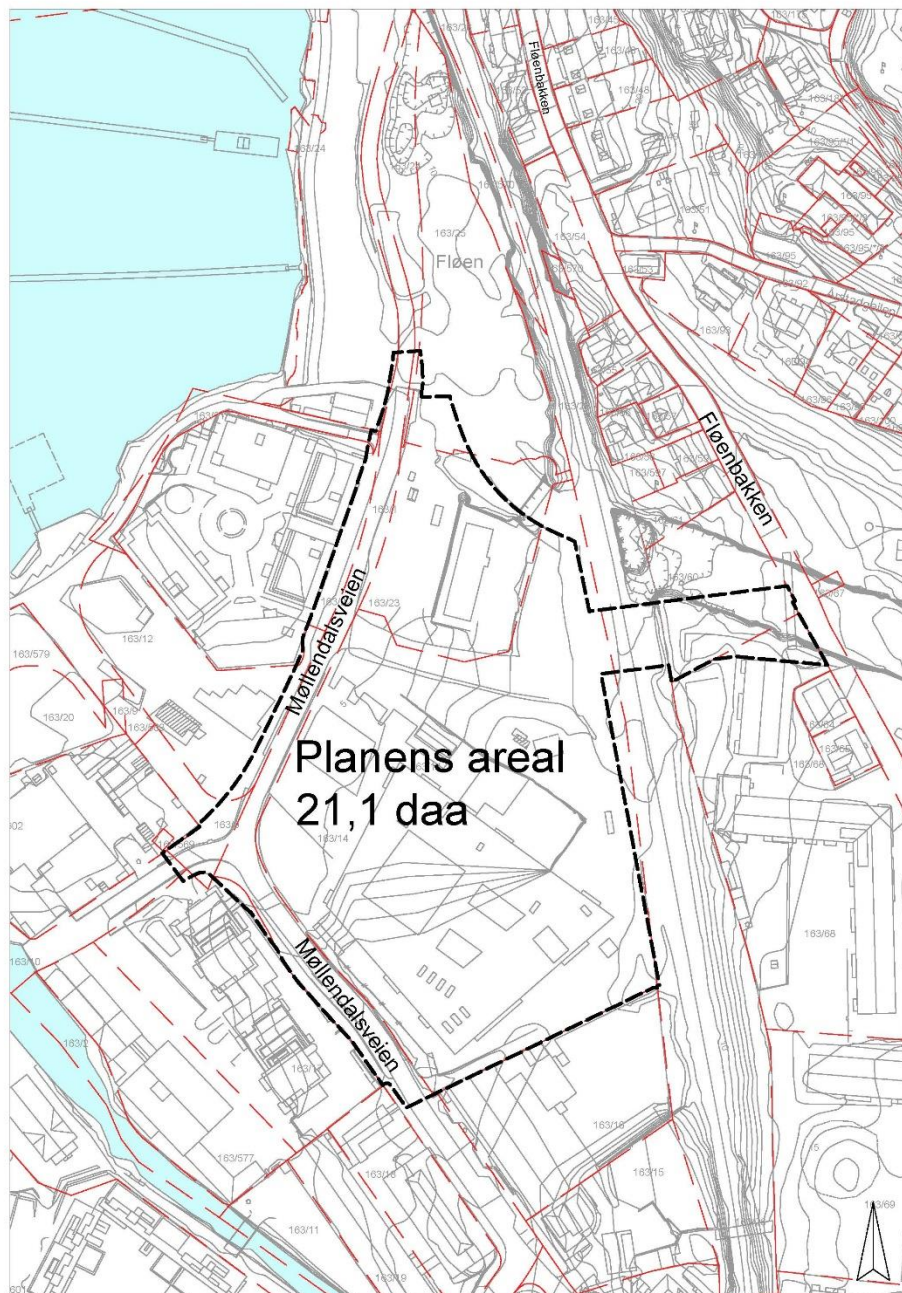

Figur 2: Bilde av tomt for Griegakademiet (GA) i Møllendalsveien 69 og Fakultet for kunst, musikk og design (KMD) i Møllendalsveien 61 (M61). Kilde: Kravspesifikasjon totalentreprise [1]

2. Metode

2.1 Definisjon av planområde og influensområde

Planområdet omfatter i hovedsak arealer som vil eller kan bli direkte berørt av tiltaket gjennom arealbeslag eller annen fysisk påvirkning. Planområdet som her beskrives og vurderes er hentet fra plankartet til detaljreguleringsplanen for Bergenhus, gnr. 163 bnr. 23 Møllendal øst (datert 06.05.2022) [5]. Området er på ca. 21,1 dekar og er avgrenset av ledelinjer i Figur 3. Størsteparten av planområdet er omfattet av eiendommene i Møllendalsveien 69 (gnr/bnr 163/23) og Møllendalsveien 69 (gnr/bnr 163/14), men deler av eiendommene med gnr/bnr 163/1, 163/25, 163/26, 163/9, 163/22, 163/60 og 163/68 er også innenfor planområdet. Influensområdet er det totale arealet som kan forventes å bli påvirket av tiltaket på kort og lang sikt, både direkte og indirekte. Dette omfatter for eksempel større funksjonsområder for arter, viktige villtrekk, vassdrag nedstrøms og økologiske landskapssammenhenger. Her sammenfaller influensområdet i stor grad med planområdet, men omfatter i tillegg Store Lundegårdsvannet som ligger ca. 50 m nordvest for planområdet.

Figur 3: Planområdet for reguleringsplan for Bergenhus, gnr. 163 bnr. 23, Møllendal Øst samt estimert influensområde for tiltakets virkninger for naturmangfold [5].

2.2 Datainnsamling og -grunnlag

Vurderingen av påvirkning på naturmangfoldet er utført som en skrivebordsanalyse. Datagrunnlaget består av offentlig tilgjengelig informasjon fra databaser og kartinnsyn. Offentlig informasjon er hentet fra de nettbaserte databasene Naturbase [6], Artskart [7], Kilden [8], Norge i bilder [9], og Norges geologiske undersøkelser [10], hvor registreringer relatert til naturmangfold er undersøkt og vurdert. Området er ikke befart.

2.3 Beskrivelse av naturmangfoldet

I naturmangfoldloven er naturmangfold definert som biologisk mangfold, landskapsmessig mangfold og geologisk mangfold, som ikke i det alt vesentlige er et resultat av menneskers påvirkning (§ 3). Biologisk mangfold er videre definert som mangfoldet av økosystemer, arter og genetiske variasjoner innenfor artene, og de økologiske sammenhengene mellom disse komponentene. Fagnotatet er basert på en vurdering av følgende elementer (listen er ikke uttømmende).

Lokalklima og økosystemtjenester

- Lokalklima i området; bioklimatisk sone og seksjon
- Forsynende, regulerende og kulturelle økosystemtjenester, og verdien av disse iht. NOU 2013:10.

Geologiske forekomster

- Sjeldne eller viktige bergarter samt kalkholdige bergarter
- Løsmasser som påvirker området karakter

Vannforekomster

- Vannforekomster i influensområdet som er av betydning for biologisk mangfold.
- Miljøtilstanden – økologisk og kjemisk tilstand

Naturtyper

- Utvalgte naturtyper iht. Forskrift om utvalgte naturtyper etter naturmangfoldloven [11]
- Viktige naturtyper (A/B/C-verdi) etter DN håndbok 13 Kartlegging av naturtyper og verdisetting av biologisk mangfold [12]
- Viktige naturtyper etter Miljødirektoratets instruks for utvalgskartlegging etter Natur i Norge (NiN) systemet [13]
- Rødlistede naturtyper iht. Norsk rødliste for naturtyper 2018 [14]
- Viktige livsmiljøer i skog iht. Miljøregistrering i Skog (MiS)

Arter av nasjonal forvaltningsinteresse

- Rødlistede arter i kategoriene NT, VU, EN og CR (nær truede og truede), jf. Norsk rødliste for arter (2021) [15]
- Ansvarsarter; arter med forekomst i Norge som utgjør over 25 % av europeisk bestand
- Fredede; arter fredet etter naturvernloven fra 1970 eller gjennom internasjonale konvensjoner
- Prioriterte arter; arter utnevnt og sikret etter naturmangfoldloven fra 2009 samt egne forskrifter
- Andre spesielt hensynskrevende arter; arter Miljødirektoratet mener bør gis spesiell oppmerksomhet, som ikke fanges opp av øvrige kriterier

Fremmede skadelige arter

- Forekomster av arter med høy (HI) og svært høy risiko (SE) på Fremmedartslista (2018) [16].
- Krav til aktsomhet i forbindelse med virksomheter og tiltak som kan medføre spredning av fremmedarter er lovfestet i Forskrift om fremmede organismer (2015) [17].

2.4 Vurdering iht. naturmangfoldlovens §§ 8 – 12

For å vurdere hvorvidt planens virkninger for naturmangfoldet er tilstrekkelig belyst, er tiltaket vurdert opp mot naturmangfoldlovens §§ 8-12 [2]. Naturmangfoldlovens formål er at naturen med dens biologiske, landskapsmessige og geologiske mangfold og økologiske prosesser tas vare på ved bærekraftig bruk og vern, også slik at den gir grunnlag for menneskenes virksomhet, kultur, helse og trivsel, nå og i fremtiden (§ 1). Prinsippene i §§ 8-12 skal legges til grunn som retningslinjer ved utøving av offentlig myndighet, herunder ved forvaltning av fast eiendom (§ 7). Vurderingen tar blant annet utgangspunkt i forvaltningsmålene for naturtyper, økosystemer og arter samt den generelle aktsomhetsplikten i §§ 4-6.

2.5 Forbehold

Resultatene i utredningen er gjeldende med påfølgende begrensninger og forbehold. Planområdet er vurdert i henhold til plangrensene gjengitt i kapittel 2.1. Vurderinger i notatet er kun gjeldende for det gitte planområdet vist i Figur 3. Ved eventuelle endringer eller utvidelser av plan- og influensområdet må ny vurdering gjennomføres av fagressurs. Videre tas det forbehold om at det kan finnes uoppdagede naturelementer av verdi, som ikke er fanget opp i offentlige databaser. Da det ikke er gjennomført befaring er det noe usikkerhet knyttet til naturmangfoldet på området.

3. Dagens situasjon

3.1 Overordnet preg

Basert på flyfoto fra 2020, vist i Figur 1, er Møllendalsveien 69, hvor Griegakademiet skal etableres, i dag en byggeplass med boligbrakker og parkering for anleggsarbeidere. I Nordenden av tomten er byggingen av Bybanens linje 2, mellom sentrum og Spelhaugen i Fyllingsdalen i gang. Eneste synlige vegetasjon på flyfoto er ett tre i sørvestlig hjørne av tomten. I Møllendalsveien 61, på eiendommen hvor KMD er lokalisert, er det noe mer vegetasjon. KMD-bygningen er omkranset av grøntarealer, hovedsakelig gressplen og noen yngre trær.

3.2 Lokalklima og økosystemtjenester

Naturgeografisk ligger området i boreonemoral bioklimatisk sone og sterkt oseanisk seksjon [18]. Boreonemoral sone er den «varmeste» bioklimatiske sonen i Norge. Lokalklimaet har milde vintre og varme somre, og har et meget godt klima for plantevekst og varmekjære arter. Oseanisk klima har mye nedbør, høy relativ luftfuktighet og små forskjeller mellom varmeste og kaldeste måned. Beliggenheten til Bergen mellom syv fjell gjør byen ekstra mottakelig for regn.

Slik nordre del av planområdet fremstår i dag, uten særlig vegetasjon, bidrar det med få økosystemtjenester. Grøntarealene rundt KMD bidrar imidlertid med en kulturell tjeneste i form av rekreasjon.

3.3 Geologiske forekomster

Berggrunnen på planområdet består hovedsakelig av kvartsitt og jorda er kalkfattig [10]. Kalkrik jord er mindre sur og har et høyt innhold av mange andre næringsstoffer. Fordi pH og viktige næringsstoffer samvarierer med kalkinnhold finner vi ofte et stort artsmangfold i kalkrike områder [19].

3.4 Vannforekomster

Store Lungegårdsvannet ligger om lag 50 m nordvest for planområdet. Sjøbunnen i Store Lungegårdsvannet er svært forurenset av tungmetaller og organiske miljøgifter. For å forbedre forholdene er det planlagt opprydding og tildekking av sjøbunnen med oppstart i 2022. Møllendalselven renner sørvest for planområdet og ut i Store Lungegårdsvannet.

3.5 Naturtyper

Foruten tre store gamle eiketrær nordøst for planområdet er det ikke registrert utvalgte eller viktige naturtyper under 400 m fra planområdet.

3.6 Fremmede skadelige arter

Fremmede skadelige arter med høy (HI) og svært høy (SE) risiko er vist i Figur 4. Det er ikke registrert fremmede skadelige arter innenfor planområdet. I omkringliggende områder er det imidlertid registrert klistersvineblom (SE), parkslirekne (SE), platanlønn (SE), rynkerose (SE), mongolspringfrø (SE) og mellomvalurt (HI). Det tas høyde for at det kan finnes forekomster av fremmede arter som ikke er

registrert, og at det kan tilkomme flere før byggearbeidene påbegynnes. Det vises til kapittel 4 for avbøtende tiltak for å hindre spredning av fremmede skadelige arter.

Figur 4: Røddlistede arter i kategoriene NT, VU, EN og CR (nær truede og truede) og fremmede arter med høy (HI) og svært høy risiko (SE) i nærheten av planområdet. Kilde: Artsdatabankens Artskart [7]

3.7 Arter av nasjonal forvaltningsinteresse

Som vist i Figur 4 er det i Artsdatabankens Artskart registrert flere observasjoner røddlistede arter i nærheten av planområdet [7]. Sommerfuglarten gulkrageglassvinge (VU) er observert innenfor planområdet langs Møllendalsveien inntil bygget til KMD. Store Lungegårdsvannet blir beskrevet av bymiljøetaten som et viktig fuglehabitat [20]. Det er registrert flere røddlistede fuglearter; hettemåke

(CR), fiskemåke (VU), sothøne (VU), sivhøne (VU), ærfugl (VU), grønnfink (VU), tjeld (NT) og gråspurv (NT).

Det står det en stor lønn i sørvestlig hjørne av Møllendalsveien 69 som kan sees på flyfoto og Google Street View fra 2020, vist i henholdsvis Figur 1 og Figur 5. Denne er også omtalt av bymiljøetaten i Bergen;

«Innenfor B4 står det en stor lønn. Store, gamle trær er viktig både for estetikk og det biologiske mangfoldet, i tillegg til at de yter en rekke regulerende tjenester (fordrøyning av vann, karbonbinding, filtrering av luftbårne støvpartikler mm.). Bymiljøetaten bemerker at lønnen er registrert som et bytre i blågrønt temakart til kommuneplanens arealdel, og omfattes av KPA §10.6 som stadfester at bytrær skal bevares og ved felling erstattes av nye. Videre påpeker retningslinjene at det kun kan tillattes felling av bytrær som er syke, skadet eller utgjør en risiko. Treet må måles inn og sikres i plankart og bestemmelser.»

Figur 5: Stor lønn i sørvestlig hjørne av Møllendalsveien 69. Kilde: Google street view. Bildet er tatt sep. 2020

Ut ifra bildene fra Google Street View er det vanskelig å si om treet er en spisslønn (*Acer platanoides*) eller en platanlønn (*Acer pseudoplatanus*). Spisslønn er et varmekjært løvtre som kan bli 25 meter høy og opptil 200 år gammelt [21]. Blomstene er rike på nektar og er populære blant insekter. I Norge har spisslønn sin naturlige hovedutbredelse på Østlandet og Sørlandet [21]. Platanlønn på sin side er en innført fremmed art vurdert til svært høy risiko (SE) på fremmedartslista med et stort invasjonspotensial og høy økologisk effekt. Den er i rask spredning over store deler av Norge og kan fortrenge hjemmehørende arter i løvskog, barskog og overlatt kulturmark [22].

4. Tiltakets virkninger og avbøtende tiltak

4.1 Korrekt behandling av fremmede skadelige arter

Det er ikke registrert forekomster av fremmede skadelige arter innenfor selve planområdet. Flyfoto og Google Street View fra 2020 viser at tomten hvor Griegakademiet skal bygges er nærmest uten vegetasjon så eventuelle forekomster av fremmede skadelige arter vil antagelig være små. I omkringliggende områder er det imidlertid registrert flere fremmedarter med høy og svært høy risiko. Artsregistrering på tomten har antagelig vært begrenset da den tilsynelatende har vært en avstengt anleggsplass en god stund. Det vurderes derfor som sannsynlig at det er noen fremmedarter på tomten, enten i form av voksende forekomster eller infiserte løsmasser. For å hindre spredning burde anleggsmaskiner og utstyr derfor rengjøres (børstes/vaskes) før de forlater tomten og planteavfall burde leveres til forbrenning eller godkjent mottak.

Skulle det oppdages forekomster av skadelige fremmede arter bør det utarbeides en artsspesifikk tiltaks- og massehåndteringsplan for å sikre korrekt behandling av fremmedartene. Der det er mulig og hensiktsmessig, bør fremmedartsforekomster bekjempes for å gi hjemmehørende arter bedre levevilkår. Etterbehandling av eventuelle tilbakevendende fremmedartsforekomster kan også bli nødvendig. Anleggsarbeidet bør gjennomføres i henhold til føringene i Miljødirektoratets veileder for håndtering av løsmasser og forsvarlig kompostering av planteavfall [23].

4.2 Hensyn til fugleliv

Som tidligere nevnt er Store Lungegårdsvannet et viktig fuglehabitat hvor flere rødlistede fuglearter er observert. Det er ventet at byggearbeidene vil medføre støy og rystelser som kan forstyrre fuglelivet i området. De største negative effektene vil kunne oppstå i hekketiden, som for de fleste fuglearter i Norge er det på våren og tidlig på sommeren. Støy og forstyrrelser i hekketiden bør minimeres. Dersom fugler varsler eller viser engstelig atferd, kan det være et tegn på at de har et reir i nærheten [24]. I slike tilfeller bør arbeidene stanses og en ornitolog kontaktes for rådgivning. I henhold til naturmangfoldloven kapittel 3 § 15 er det ikke lov å fjerne eller flytte på påbegynte reir; «*Ved enhver aktivitet skal unødig skade og lidelse på villlevende dyr og deres reir, bo eller hi unngås. Likeledes skal unødig jaging av villlevende dyr unngås.*» [2].

4.3 Bevare stor lønn

I sørvestlig hjørne av Møllendalsveien 69 står det ei stor lønn som er avbildet i Figur 5. Dersom dette er ei spisslønn, bør den forsøkes bevares.

4.4 Avrenning

Det må gjennomføres tilstrekkelige avbøtende tiltak for å unngå tilslamming og forurensning til Store Lungegårdsvannet fra anleggsarbeidene i planområdet.

5. Vurdering av naturmangfoldlovens §§ 8-12

5.1 Kunnskapsgrunnlaget (§ 8)

«Offentlige beslutninger som berører naturmangfoldet skal så langt det er rimelig bygge på vitenskapelig kunnskap om arters bestandssituasjon, naturtypers utbredelse og økologiske tilstand, samt effekten av påvirkninger. Kravet til kunnskapsgrunnlaget skal stå i et rimelig forhold til sakens karakter og risiko for skade på naturmangfoldet. (...).»

Kunnskapsgrunnlaget vurderes som tilstrekkelig iht. kravene i § 8. Utredningen er basert på vitenskapelig kunnskap innhentet etter gjeldende metodikk, fra offentlig tilgjengelige databaser. Det er ikke

gjennomført befarings. Sannsynligheten for at det finnes store verdier som ennå ikke er registrert er relativt lav. Planområdet er sterkt menneskepåvirket og har lav økologisk tilstand. Risikoen for skade på naturmangfoldet ansees som lav.

5.2 Føre-var-prinsippet (§ 9)

«Når det treffes en beslutning uten at det foreligger tilstrekkelig kunnskap om hvilke virkninger den kan ha for naturmiljøet, skal det tas sikte på å unngå mulig vesentlig skade på naturmangfoldet. Foreligger en risiko for alvorlig eller irreversibel skade på naturmangfoldet, skal ikke mangel på kunnskap brukes som begrunnelse for å utsette eller unnlate å treffe forvaltningstiltak.»

Kunnskapsgrunnlaget er ansett som tilstrekkelig for å kunne vurdere tiltakets konsekvenser for områdets naturmangfold. Usikkerheten tilknyttet vurderingene er relativt lav, til tross for at området ikke er befart. Sannsynligheten er lav for at tiltaket kan medføre uforutsett alvorlig eller irreversibel skade på naturmangfoldet, såfremt de anbefalte avbøtende tiltak gjennomføres (se kap. 4).

5.3 Økosystemtilnærming og samlet belastning (§ 10)

«En påvirkning av et økosystem skal vurderes ut fra den samlede belastning som økosystemet er eller vil bli utsatt for.»

Selve planområdet ligger inneklemt mellom eksisterende bebyggelse og vegnett, og består hovedsakelig av grus og asfalterte arealer med få naturverdier. Dersom det legges til rette for blågrønne strukturer, kan utbyggingen ha en positiv innvirkning på naturmangfoldet og økosystemer i området. Planområdet ligger i kort avstand (ca. 50 m) fra Store Lungegårdsvannet, som er et viktig fuglehabitat. Det er viktig at fuglelivet hensyntas, spesielt under anleggsarbeidene og i hekketiden. I tillegg bør avrenning til Store Lungegårdsvannet minimeres. Plantemateriale fra fremmede arter som oppdages, samt infiserte masser, må håndteres på forsvarlig måte for å hindre spredning. Det anbefales på det sterkeste at anbefalte avbøtende tiltak implementeres (se kap. 4).

5.4 Kostnadene ved miljøforringelse skal bæres av tiltakshaver (§ 11)

«Tiltakshaveren skal dekke kostnadene ved å hindre eller begrense skade på naturmangfoldet som tiltaket volder, dersom dette ikke er urimelig ut fra tiltakets og skadens karakter.»

Det er foreslått avbøtende tiltak som er nødvendige for å begrense de potensielle skadene på naturmangfoldet (se kap. 4). Disse anses ikke som urimelige ut fra tiltakets og skadens karakter. Tiltakshaver skal bekoste gjennomføringen av nødvendige avbøtende tiltak.

5.5 Miljøforsvarlige teknikker og driftsmetoder (§ 12)

«For å unngå eller begrense skader på naturmangfoldet skal det tas utgangspunkt i slike driftsmetoder og slik teknikk og lokalisering som, ut fra en samlet vurdering av tidligere, nåværende og fremtidig bruk av mangfoldet og økonomiske forhold, gir de beste samfunnsmessige resultater.»

Plasseringen av nye Griegakademiet anses som godt egnet fra et naturmangfoldperspektiv. Planområdet allerede er under sterk menneskelig påvirkning og vil kunne få et løft dersom det legges til rette for det, eksempelvis ved implementering av blågrønne strukturer. Det forutsettes at det benyttes miljøvennlige driftsmetoder og teknikker i anlegg- og driftsfasen, slik at inngrepet ikke blir større enn nødvendig og ikke volder unødig skade. For øvrig er det opp til tiltakshaver å bekrefte at det benyttes miljøforsvarlige teknikker og driftsmetoder.

6. Referanser

- [1] Statsbygg, «1122001 UiB Griegakademiet - Kravspesifikasjon totalentreprise,» 16.03.2022.
- [2] Klima- og miljødepartementet, «Lov om forvaltning av naturens mangfold (naturmangfoldloven),» LOV-2009-06-19-100.
- [3] Norkart, «Finn kart,» 2020. [Internett]. Available: <https://kart.finn.no/>. [Funnet 27. 06. 2022].
- [4] Kartverket, «Norgeskart,» [Internett]. Available: <https://norgeskart.no>. [Funnet 27. 06. 2022].
- [5] Bergen kommune, «arealplaner.no,» 27. 06. 2022.. [Internett]. Available: <https://www.arealplaner.no/bergen4601/arealplaner/5447>.
- [6] Miljødirektoratet, «Naturbase kart,» [Internett]. Available: <http://kart.naturbase.no/>.
- [7] Artsdatabanken, «Artskart,» [Internett]. Available: <https://artskart.artsdatabanken.no/app/>.
- [8] NIBIO, «Kilden,» [Internett]. Available: <https://kilden.nibio.no/>.
- [9] Kartverket, NIBIO og Statens vegvesen, «Norge i bilder,» [Internett]. Available: <https://norgebilder.no/>.
- [10] Norges geologiske undersøkelser (NGU), «Kart på nett,» [Internett]. Available: <https://www.ngu.no/emne/kartinnsyn>.
- [11] Klima- og Miljødepartementet, «Forskrift om utvalgte naturtyper etter naturmangfoldloven,» FOR-2011-05-13-512. [Internett]. Available: <https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2011-05-13-512>.
- [12] Direktoratet for naturforvaltning, «DN-håndbok 13, Kartlegging av naturtyper - verdisetting av biologisk mangfold,» Direktoratet for naturforvaltning, 2007.
- [13] Miljødirektoratet, «Kartleggingsinstruks 2022: Kartlegging av terrestriske naturtyper etter NiN2,» 25. 01. 2022. [Internett]. Available: <https://www.miljodirektoratet.no/publikasjoner/2022/januar/kartleggingsinstruks-kartlegging-av-terrestriske-naturtyper-etter-nin/>.
- [14] Artsdatabanken, «Norsk rødliste for naturtyper,» 16. 11. 2018. [Internett]. Available: <https://www.artsdatabanken.no/rodlisefornaturtyper>.
- [15] Artsdatabanken, «Norsk rødliste for arter 2021,» 24. november 2021. [Internett]. Available: <https://artsdatabanken.no/lister/rodliseforarter/2021/>.
- [16] Artsdatabanken, «Fremmedartslista 2018,» 24. 04. 2018. [Internett]. Available: <https://www.artsdatabanken.no/fremmedartslista2018>.
- [17] Klima- og miljødepartementet, «Forskrift om fremmede organismer,» FOR-2015-06-19-716.
- [18] V. Bakkestuen, L. Erikstad og R. Halvorsen, «Step-less models for regional environmental variation in Norway,» *Journal of Biogeography*, 2008.
- [19] Artsdatabanken, «Kalkinnhold,» [Internett]. Available: <https://www.artsdatabanken.no/Pages/137908/Kalkinnhold>.
- [20] Bergen kommune, Statsbygg og Henning Larsen AS., «Referat oppstartsmøte – reguleringsplanarbeid. Bergenhus, Gnr. 163, Bnr. 14, mfl., Møllendal Øst, endring av reguleringsplan.,» 14.03.2022.
- [21] NIBIO, «Spisslønn,» 20. 12. 2021. [Internett]. Available: <https://www.nibio.no/tema/skog/skoggenetiske-ressurser/treslag-i-norge/l%C3%B8nn>.
- [22] Artsdatabanken, « Fremmedartslista 2018 - Acer pseudoplatanus platanlønn,» 2018. [Internett]. Available: <https://artsdatabanken.no/Fremmedarter/2018/N/159>.

- [23] Miljødirektoratet, «Håndtering av løsmasser med fremmede skadelige plantearter og forsvarlig kompostering av planteavfall med fremmede skadelige plantearter, Rapport M-982,» 2018. [Internett]. Available: <https://www.miljodirektoratet.no/globalassets/publikasjoner/M982/M982.pdf>.
- [24] BirdLife Norge, «Ta hensyn til fuglene i hekketiden!»,» 03. 05. 2017. [Internett]. Available: <https://www.birdlife.no/naturforvaltning/nyheter/?id=1876>.